

N:o 8/1928.

LAGUTSKOTTETS betänkande N:o 8/1928 med anledning av Regeringens proposition till Riksdagen, innehållande lag angående innebyggarenes i landskapet Åland tjänstgöring vid lots- och fyrinrättningen i stället för fullgörande av värnplikt.

Sedan Republiken President uti skrivelse för den 16 innevarande november till Ålands landsting överlämnat Regeringens förenämnda proposition i det avseende 5 § i lagen angående bringande i verkställighet av lagen om självstyrelse för Åland, given den 6 maj 1920, stadgar, har landstinget den 21 i denna månad uppdragit åt lagutskottet att uppgöra och till landstinget inkomma med förslag till utlåtande över sagda proposition.

Innan utskottet går att granska förslagets särskilda paragrafer, önskar utskottet påminna om landstingets tidigare ställningstagande till denna för Ålands befolkning så viktiga fråga. Såsom landstingets samtliga medlemmar väl känna till, har tidigare ifrågasatts, huruvida icke skäl vore att ändra stadgandet uti § 27 i självstyrelselagen därhän, att ålänningarna helt och hållet skulle befrias från att i någon form utgöra värnplikt. En lagändring i denna riktning har städse också av Ålands landsting innerligt åstundats och utförligt motiverats uti en till Riksdagen beträffande lagrummet ifråga avlåten motion. Däri har till full evidens ådagalagts, att bestämmelsen om ålänningarnas tjänstgöring vid lots- och fyrinrättningen i stället för fullgörande av värnplikt icke är lyckligt funnen.

Härutinnan anförde lagutskottet vid 1925 års landsting, utom annat, följande:

"Det har allvarligen ifrågasatts, huruvida den nytta, som öövade ynglingars placering vid sagda inrättning medför, verkligen skall komma att uppväga de besvär, omak och kostnader, som genom denna anordning komma att uppstå, och ett bibehållande av stadgandet oförändrat har icke heller från Regeringens och Riksdagens sida kunnat bindande motiveras. Som motiv för paragrafens ändring har vidare anförts den av befolkning-

gen härstädes allmänt utövade rederinäringen, som sysselsätter en stor del av landskapets ungdom, och tack vare vilken det icke gives någon landsända i republiken, som betalar så jämförelsevis dryga direkta och indirekta skatter till staten som Åland. Och slutligen har påpekats, att befrielse från varje slag av värnplikt vore en direkt följd av Genevekonventionen av den 20 oktober 1921, varigenom Ålandsöarnas neutralitet fastslagits och alla krigshandlingar från deras område avlysts.

Motionen har emellertid såsom känt av Riksdagen lämnats obeaktad och uteslutet är, att lagrummet i detta sammanhang skall kunna undergå förändring. Enellertid är det enligt utskottets övertygelse icke för sent att ännu i detta skede ordna frågan till ålänningarnas belåtenhet. Detta kan ske genom införande i lagen av ett undantagsstadgande, enligt vilket de ynglingar, som ägnat sig åt sjömansbanan eller tjänstgöring vid lots- och fyrinrättningen under fredstid. Härfor kunna vare sig § 27 i självstyrelselagen eller gällande grundlag ställa hinder i vägen.

Redan vid tillkomsten av 1878 års värnpliktslag insåg man tillfullo landets nytta och fördel av att rederirörelsen såsom en av landets viktigaste näringsgrenar kraftigt omhuldades, och ehuru § 1 uti sagda lag, kategoriskt stadgade, att varje finsk medborgare var skyldig att för tronens och fäderneslandets försvar utgöra värnplikt, ansågs detta icke utgöra hinder för inryckande i lagens av ett undantagsstadgande av ovan antytt innehåll. Då regeringsformen på republikens medborgare icke ställer strängare krav i detta avseende än merasagda värnpliktslag på sin tid uppställde, finnes sålunda icke heller ny något hinder för införande av detta undantagsstadgande uti det föreliggande lagförslaget, hålst skälen för en sådan åtgärd nu äro större än vid tillkomsten av 1878 års värnpliktslag.

Rederirörelsens betydelse för vårt land och dess ekonomiska välbästand kan icke skattas högt nog. Frånsett att densamma bereder en stor del av kustbefolkningen dess enda utkomst tillföres landet genom densamma mycket utländskt kapital, vilket städse och icke minst under de nyssförflutna för vår valuta svåra tiderna kraftigt bidragit att föra landet fram-

åt i ekonomiskt avseende. Ynglingarnas utbildning såsom sjöman å handelsfartyg måste också anses såsom ojämförligt mycket förmer än den utbildning de kunna vinna genom den tillfälliga tjänstgöringen vid lots- och fyrinrättningen.

Som ett synnerligen vägande skäl för införandet av det föreslagna undantagsstadgandet är ytterligare, att myndigheterna därigenom besparas stora kostnader och besvär för tjänstgöringens vid lots- och fyrinrättningen ordnande i praktiken, ty då det är att förutsätta att en stor del av de åländska tjänstgöringsskyldige komma att inrymmas under antydda stadgande, blir det så mycket lättare att ordna tjänstgöringen för återstoden på ett ömsesidigt tillfredsställande sätt.

I anseende till ovanstående och då det jämväl ur synpunkten av personligt mod bör anses minst lika förtjänstfullt att tjäna sitt land såsom sjöman å dess handelsflotta som att tjänstgöra vid lots- och fyrinrättningens fartyg eller någon av dess tjänsteplatser, föreslår utskottet, att de uti § 36 i värnpliktslagen för den 27 december 1878 intagna undantagsstadgandena skola intagas uti det lagförslag, som kommer att föreläggas Riksdagen. Likväl efter av den nuvarande tjänstetidens längd och den tidigare inträdda uppbudsåldern betingade förändringar. Utskottet pointerar yttermera, att därigenom icke införes något för vår tidigare lagstiftning främmande och att ålänningarnas urgamla krav om sagda anordning blevo i stort sett tillgodosedda på ett med befolkningens eget kynne överensstämmande sätt."

Dessa av lagutskottet vid 1925 års landsting framhållna synpunkter omfattas av lagutskottet till alla delar.

Ehuru jämväl utskottet i sin nuvarande sammansättning sålunda anser, att landstinget bör hävda sin tidigare intagna ståndpunkt och påyrka fullständig befrielse från fullgörande av värnplikt i någon form, har utskottet likväl i enlighet med sitt uppdrag gått att behandla själva lagförslaget paragraf för paragraf och därvid beslutit framhålla följande:

§ 1. Ovanberörda undantagsstadgande synes utskottet lämpligast bära

införas under denna paragraf. Med beaktande dels av den tidigare infäl-
lande uppbådsåldern, dels av den förkortade tjänstetiden i förhållande
till stadgandena i 1878 års värnpliktslag, har utskottet föreslagit att
den ålder, intill vilken ifrågavarande yrkesutövning bör styrkas, fast-
ställas till fyllda 25 år.

§ 2. Uttryckligen bör stadgas, att tjänstetiden bör räknas i fortlö-
pande följd, ty i annat fall kunna vederbörande till stort men för de
tjänstgöringsskyldiga uppdelas densamma på två eller flera år.

§ 4. Lagrummet återfinnes oförändrat i den lydelse, detsamma innehade
uti den till 1925 års landstings yttrande överlämnade propositionen. Så-
lunda kvarstå även orden "såvitt möjligt", ehuru 1925 års landsting i
rättssäkerhetens intresse nog så kraftigt motiverat deras strykande. För-
refintligheten av detta undantagsstadgande, som strider emot den s.k. ga-
rantilagens principer, möjliggör godtyckligt förfarande mot de åländska
tjänstgöringsskyldiga, och med hänsyn till denna månads språkpolitiska
tilldragelser - utskottet åsyftar indragningen av den svenska avdelnin-
gen vid skolstyrelsen och aktionen för statsuniversitetets förfinskning
- nödgas utskottet med så mycket större skäl upprepa antydda yrkande.

§ 5. Vid behandlingen av § 2 har utskottet konstaterat, att proposi-
tionen upptager en allmän tjänstetid om högst ett år, i stället för ett
år och tre månader uti den tidigare propositionen. Ehuru den vidtagna
förändringen är ägnad att tillfredsställa utskottet, har utskottet lik-
väl icke kunnat glädja sig åt att åtgärden motiverats med de fullt sak-
liga och bindande skäl, som landstinget tidigare upprepade gånger fram-
hållit, utan endast med tillfälliga lämplighetssynpunkter. Då tjänsteti-
den sålunda likväl blivit förkortad till ett år, hade det legat i sakens
natur, att jämväl de tjänstgöringsskyldiga, som i § 5 avses, hade kommit
i åtnjutande av samma förkortade tjänstetid, synnerligast som den tidi-
gare propositionen i detta avseende icke gjort någon åtskillnad. Emeller-
tid stadgas för nu ifrågavarande tjänstgöringsskyldiga en tjänstetid av
ett år och tre månader. Utskottet har föreslagit härav betingad ändring.

§ 7. Ifrågavarande § innehåller, att uppbådad må kunna beviljas upp-

skog eller befrielse från inträde i aktiv tjänst eller befrielse från inträde i reservtjänst bl.a. i enlighet med stadgandena uti § 23 i gällande värnpliktslag. Oberopade § uti värnpliktslagen lyder:

"Värnpliktig, som för befattning eller yrke längre tid vistats utom Finland, kan för den tid sagda hinder består befrias från skyldighet att infinna sig till övningsmöte med reserven.

Vad i 1 mom. säges, äger motsvarande tillämpning jämväl å sjökapte-
ner, skeppare och styrmän, maskinister och eldare å ångfartyg samt övri-
ga sjömän, som äro i tjänst å fartyg utom Finland, i händelse deras yr-
kes utövning lede synnerligt avbräck genom inkallande till övning."

I anseende till att § 1 i den lydelse lagrummet erhållit uti lagut-
skottets betänkande stadgar befrielse från såväl aktiv tjänstgöring som
reservtjänst för de uti mom. 2 av ovanstående § uppräknade yrkesutövare,
under det att nämnda mom. 2 utsäger endast, att utom landet befintliga
sådana i vissa fall må befrias från reservtjänst, synes det utskottet
som om hänvisningen uti § 7 till § 23 uti värnpliktslagen vore överflö-
dig, för såvitt mom. 2 avses. Däremot är hänvisningen till § 23 mom. 1.
fullkomligt på sin plats, ty sagda moment handlar om utom landet vistan-
de reservmän, vilka såsom hinder kunna förebära befattning eller yrke
överbudtaget. Momentet har sålunda tillämpning icke blott på uti sjö-
fartsnäringsens tjänst engagerade personer, utan på yrkesutövare av alla
slag. Utskottet har därför beträffande § 7 uti Regeringens proposition
önskat införa sådan förändring, att hänvisningen skall avse §§ 22 och
23 mom. 1.

§ 14. Paragrafen innehåller, att de fländska tjänstgöringsskyldige
skola dömas enligt strafflagen för krigsmakten av allmän domstol. Den-
na anordning kan av utskottet under inga omständigheter godkännas. För
det första är nämligen att märka, att fullgörandet av tjänstgöring vid
lots- och fyrinrättningen till sin natur bör betraktas såsom tjänstgö-
ring vid civilt verk, änskiut det sker i stället för utförande av värn-
plikt. Detta har tydligen också varit regeringens uppfattning, ty en-
ligt § 11 i lagförslaget skola de tjänstgöringsskyldige avlägga civil

tjänsteed, icke krigsmannaed. De erhålla icke heller krigsmannautbildning eller undervisning om en krigsmans skyldigheter, vilket bör anses utgöra förutsättning för deras ställande under militär strafflag. För det andra anser utskottet stadgandet stå i uppenbar strid mot grundsatserna i vår militära strafflagstiftning och process. Den militära strafflagen är avsedd att tillämpas endast av domstolar, där militär sakkunskap är representerad, och alls icke av allmän underrätt. Stadgandet i fråga anses av utskottet därför strida såväl emot lagens egen anda och mening som dessutom innebära en processioneell oformlighet. Då emellertid medgivnas bör, att vissa strängare straff torde vara på sin plats för bestraffning av tjänstgöringsskyldiga, som rymt ur tjänsten eller eljest undandragit sig sina skyldigheter föreslår utskottet, att uti lagen måtte införas bestämmelser om den straffpåföljd, som skall drabba den skyldige. Vidare är att märka, att enligt mom. 2 i föreliggande paragraf särskilda ordningsstraff kunna för olika fall fastställas genom i administrativ väg utfärdad förordning. Härutinnan torde enligt utskottets åsikt den allmänna strafflagens bestämmelser emellertid vara tillfyllest, helst de tjänstgöringsskyldige i sin syssla kommer att vara underkastade tjänstemannaansvar. Utskottet har därför föreslagit följande lydelse för § 14.

Då utskottet icke funnit skäl till anmärkningar beträffande propositionens övriga lagrum, får utskottet för landstinget vördsammast föreslå,

att landstinget ville i avfordrat utlåtande tillkännagiva, att ifrågavarande lagförslag kan av landstinget godkännas, dock sålunda, att nedannämnda paragrafer erhålla följande ändrade lydelse:

§ 1.

I aktiv tjänst vid lots- och fyrinrättningen inträder varje år en åldersklass av Ålands befolkning, nämligen de ynglingar, vilka det är ret fylla tjugu år och icke åstunda fullgöra värnplikt.

Från aktiv tjänstgöring ävensom från skyldigheten att infinna sig

vid reservens tjänstgöring frikallas emellertid under fredstider

1:o) Examinerade sjökaptener, skeppare och styrmän ävensom examinerade maskinister på ångfartyg, ifall de intill 25 års ålder friligen under seglationstiden genom bevis av vederberande redare och direktion för sjömanshus i landet styrka sig innehava deras yrke motsvarande befattningar på handelsfartyg

2:o) Lotsar och lotslärlingar, vilka intill 25 års ålder friligen genom bevis från stofartsstyrelsen styrka sig vara i utövning av sin syssla.

3:o) Kofferdisjomen, vilka intill 25 års ålder genom uppvisande av tjänstekontrakt eller bestyrkt avskrift därav friligen under seglations-tiden dagalägga sig vara i utövning av sitt yrke.

§ 2.

Den aktiva tjänstetiden fastställas i förordning och är högst ett år i fortlöpande följd. Efter dess utgång överföres de tjänstgöringsskyldige till reserven av personalen vid lots- och fyrinrättningen och kvarstå i denna till utgången av det år, då de uppnått en ålder av femtio-två år.

I reserven utgöra de reservmän en åldersklass, vilka samma år inträtt i aktiv tjänst.

§ 4.

Tjänstgöringsskyldig bör, ifall han ej själv annat bestundareanställas på tjänstgöringsplats eller fartyg, varest manskapet har samma modersmål som han, och erhålla sin undervisning på detta språk.

Till manskap, som i denna paragraf avses, räknas icke den personal, i vars ställe icke kunna användas sådana, vilka fullgöra sin tjänstgöringsskyldighet.

§ 5.

Den, som ådömts förlust av medborgerligt förtroende eller förklarats icke vara vittnesgill, får ej användas i annan tjänstgöring, som i denna lag avses, än i lots- och fyrinrättningens arbete, vartill han kan uppbudas för högst ett år efter ingången av det år, då han fyller tjugu

år, och innan han uppnått en ålder av tjuguåtta år. Å sådan person skola i öfrigt stadganden i 2 och 3 mom. 59 § värnpliktslagen tillämpas.

§ 74.

Uppbådad må kunna beviljas uppskov med eller befrielse från inträde i aktiv tjänst eller befrielse från inträde i reservtjänst i enlighet med stadgandena i §§ 22 och 23 mom. 1 värnpliktslagen.

§ 14.

Gör sig den, som på grund av denna lag är anställd eller bort inträda i tjänst vid lots- och fyrinrättningen sig skyldig till rymning eller olovligt uteblivande från tjänsten eller till svikligt förfarande, lem-lästning eller annan skadegörelse å kropp i avsikt att befria sig från tjänstgöringsskyldighet, vare, där saken icke lämpligen kan genom ordningsstraff beivras, dömd vid allmän domstol till fängelse eller tukthus, vardera i högst två år.

Angående sjöfartsstyrelsens och förmans rätt att slägga tjänstgörings
skyldig ordningsstraff stadgas genom förordning.

Mariehamn den 23 november 1928.

På Lagutskottets vägnar:

Justin Stoney

Auerkuppensioff